

ข้อเสนอแนะ

การบริหารทุนวิจัยพื้นที่ ของกระทรวงอว.

หน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

โดย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์ประเวช เวสสี
กรรมการสภามหาวิทยาลัยมหิดล, มศว., รังสิต

๑.

ความสำคัญยิ่งยวดของการวิจัยพื้นที่

การที่กระทรวงอุดมศึกษาฯ มีนโยบายและตั้งทุนวิจัยพื้นที่ที่มีความสำคัญยิ่งยวดต่อการพัฒนาประเทศไทยให้สำเร็จ ระบบการศึกษาปัจจุบันที่ดำเนินมา ๑๐๐ กว่าปี ทำให้คนไทยไม่รู้จักความจริงของแผ่นดินไทยเพราะเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่ได้เอาความจริงของประเทศไทยเป็นตัวตั้ง ความรู้ทางวิชาการหรือทางเทคนิคซึ่งเป็นสากลเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ แต่ถ้าไม่รู้จักความจริงของประเทศไทยก็ทำให้ถูกต้องไม่ได้ ประเทศไทยจึงไม่ประสบความสำเร็จและติดอยู่ในวิกฤตการณ์เรื้อรัง

สถาบันอุดมศึกษาไทยมีถึง ๑๔๐ แห่ง มีนิสิตนักศึกษาประมาณ ๒ ล้านคน มีคณาจารย์และนักวิชาการอีกหลายแสนคน เป็นชุมกำลังทางปัญญามหาศาล **มหาวิทยาลัยจึงควรเป็นหัวรถจักรทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤต** แต่ที่เป็นไม่ได้เพราะขาดการรู้ความจริงของแผ่นดินไทย ความรู้ทางเทคนิคอย่างเดียวพาชาติออกจากวิกฤตไม่ได้

ฉะนั้น การที่กระทรวง**อว.** มีนโยบายการวิจัยพื้นที่จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของกระบวนการทางปัญญา และการพัฒนาประเทศไทย

ถ้ามีการออกแบบระบบการวิจัยและการจัดการที่ดี

๒.

วัตถุประสงค์ของการวิจัยพื้นที่

วัตถุประสงค์กำหนดระบบและโครงสร้าง เช่น ถ้าต้องการอะไรที่บินได้ก็ต้องออกแบบระบบ และโครงสร้างของเครื่องบิน เมื่อเอาชิ้นส่วนหรือองค์ประกอบมาประกอบตามโครงสร้างจนครบเป็นองค์รวม คือ เครื่องบิน ก็จะบินได้ตามวัตถุประสงค์

เพราะฉะนั้น ต้องใส่ใจวัตถุประสงค์ให้ดี ๆ วัตถุประสงค์ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย คือ **สร้างแผ่นดินสามสิบล้าน** (จะเติมประจวบคีรีขันธ์บนดินเข้าไปด้วยก็ได้)

แผ่นดินสามสิบล้าน คือ แผ่นดินหรือพื้นที่ที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ทั้งระหว่างคนกับคนและคนกับสิ่งแวดล้อม เมื่อสมดุลก็สงบ สันติ ปกติ มีสุขภาวะ และความยั่งยืน

ความสมดุลเกิดจาก**พัฒนาอย่างบูรณาการ** การพัฒนาแบบแยกส่วนทำให้เสียสมดุล

การ**พัฒนาอย่างบูรณาการต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง** เอากรมหรือเอาประเด็นเป็นตัวตั้งไม่ได้ เพราะกรมและประเด็นนั้นแยกส่วนเป็นเรื่อง ๆ

พื้นที่ หมายถึง หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

การพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการโดยเอาชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง คือ การพัฒนาที่เป็นแกนหลักของประเทศไปสู่แผ่นดินสามสิบล้าน

ผู้ปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่ คือ **องค์กรชุมชน องค์กรท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่** นอกนั้นเป็นผู้สนับสนุน เช่น องค์กรรัฐ องค์กรทางวิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ฯลฯ เรียกว่า

การร่วมจัดการพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ

การวิจัยพื้นที่ เป็นเครื่องมือสนับสนุนการร่วมจัดการพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ โดยร่วมสร้างองค์กรชุมชนและองค์กรท้องถิ่นที่มีสมรรถนะร่วมเรียนรู้ และร่วมสร้างความรู้ที่ประกอบการเรียนรู้ในการพัฒนาอย่างบูรณาการ

ลักษณะการวิจัยพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ต่างจากการวิจัยที่เอาการวิจัยเป็นตัวตั้งอย่างแยกส่วน แต่เอาการร่วมพัฒนาเป็นตัวตั้ง อาจเรียกว่า Devel R หรือ Development นำการวิจัยร่วม ผู้วิจัยไม่ใช่มีแต่นักวิจัยจากมหาวิทยาลัย แต่ผู้ปฏิบัติการในพื้นที่เป็นทั้งผู้พัฒนาและผู้วิจัย คือ เป็นการร่วมวิจัย เมื่อร่วมวิจัยและร่วมพัฒนา ก็จะทำให้ในกระบวนการพัฒนามีประเด็นอะไรที่ต้องวิจัยให้รู้เพื่อปฏิบัติได้ถูกต้อง เพราะฉะนั้น **การพัฒนา การวิจัย ความรู้ และการเรียนรู้** จึง**บูรณาการ**อยู่ในกันและกัน และมี**พลวัต** (dynamic) สูงมาก ไปตามสถานการณ์ความเป็นจริง ไม่ใช่การสร้างความรู้อย่างแยกส่วนตายตัวแล้วก็ไปขึ้นหิ้งอย่างเดิม ๆ ที่ผู้วิจัยได้ดีได้เลื่อนขั้นแต่สังคมเหมือนเดิม

การวิจัยพื้นที่จึงเป็นการวิจัยแนวใหม่ที่มหาวิทยาลัยไม่คุ้นเคย อาจเรียกว่า **การวิจัยอย่างบูรณาการ** ก็ได้ ซึ่งต้องการทำความเข้าใจแต่อาจทำไปเรียนไปก็ได้ โดยออกแบบระบบและการจัดการ

๓.

วิธีบริหารการวิจัยพื้นที่โดยมหาวิทยาลัย

๑. ทุกมหาวิทยาลัยควรรับทุนวิจัยพื้นที่ จากกระทรวง อว. (บพท.) เพราะมีประโยชน์มาก ดังกล่าวข้างต้น
๒. รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยตั้งคณะกรรมการวิจัยพื้นที่ โดยประกอบด้วยตัวแทนจากทุกคณะและสถาบันในมหาวิทยาลัย
๓. เลือกพื้นที่จังหวัดใดจังหวัดหนึ่งหรือจังหวัดที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่เป็นพื้นที่ในการวิจัย ดังที่เรียกว่า ๑ มหาวิทยาลัยต่อ ๑ จังหวัด หรือจังหวัดใหญ่อาจมี ๒ มหาวิทยาลัยก็ได้
๔. คณะกรรมการวิจัยทำความเข้าใจโครงสร้างของพื้นที่โดยเฉลี่ย

๑ จังหวัด (อบจ.)

๑๐ อำเภอ (พขอ.)

๑๐๐ ตำบล (อบต.หรือเทศบาลตำบล)

๑,๐๐๐ หมู่บ้าน (องค์กรชุมชน)

ในวงเล็บคือองค์กรจัดการในพื้นที่

อบจ. = องค์การบริหารส่วนจังหวัด

พขอ. = คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ

อบต. = องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์กรชุมชน = องค์กรบริหารชุมชน หรือหมู่บ้าน

มหาวิทยาลัยทำงานร่วมกับองค์กรบริหารพื้นที่เหล่านี้

๕. จัดทีมวิจัยและร่วมพัฒนาพื้นที่อำเภอละ ๑ ทีม ๑๐ อำเภอ ก็ ๑๐ ทีม แต่ละทีมมีอาจารย์หรือนักวิชาการจากทุกคณะและสถาบัน เป็นทีมผสม ทีมละประมาณ ๑๕ - ๒๐ คน และนิสิตนักศึกษาจำนวนหนึ่งอยู่ในทีม แต่ละอำเภออาจจะประมาณ ๕๐ คนต่ออำเภอ จำนวนนี้ยืดหยุ่น
- มหาวิทยาลัยควรมีหลักสูตร**ชุมชนศึกษาภาคปฏิบัติ** เป็นหลักสูตรกลางที่นักศึกษาจะต้องเลือก โดยไปปฏิบัติงานในชุมชนอย่างน้อย ๓ เดือน ก็เท่ากับว่านักศึกษาทุกคน ทุกมหาวิทยาลัย เคยไปศึกษาและปฏิบัติการในชุมชน ซึ่งจะเป็นเหตุให้คนไทยรู้จักความจริงของแผ่นดินไทยและร่วมพัฒนาแผ่นดินไทย นักศึกษาจะเป็นตัวเชื่อมหรือสะพานสังคมทุกด้าน รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับชุมชนได้
๖. ทีมวิจัยและร่วมพัฒนาพื้นที่แต่ละอำเภอ ไปร่วมกับ**พชอ.**ระดับอำเภอที่มีนายอำเภอเป็นประธาน และกับ**อบต.**หรือเทศบาลตำบลที่ระดับตำบล และที่สำคัญที่สุดในกระบวนการชุมชน ๗ ขั้นตอนในระดับชุมชน*

* ดู คู่มือพัฒนาอำเภออย่างบูรณาการสู่แผ่นดินสานติสุข โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

๔.

ประเด็นการวิจัยพื้นที่

๑. วิจัยข้อมูลพื้นที่และจัดตั้ง**ศูนย์ข้อมูลอำเภอ** ที่มีข้อมูลพื้นที่ทุกมิติ รวมทั้งข้อมูลตัวบุคคลให้ละเอียดที่สุด ข้อมูลพื้นที่ทุกพื้นที่ของประเทศไทยมีประโยชน์มหาศาลในการพัฒนาพื้นที่ ในการพัฒนานโยบาย และในการเรียนรู้
๒. วิจัยกระบวนการทำงานขององค์กรในพื้นที่ทุกระดับ
๓. วิจัยความต้องการการสนับสนุนของพื้นที่ในด้านต่าง ๆ เช่น นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระบบการเงิน ฯลฯ
๔. วิจัยการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่จากภาคส่วนต่าง ๆ
๕. วิจัยผลการพัฒนาพื้นที่เป็นข้อมูลป้อนกลับไปปรับกระบวนการพัฒนาทั้งหมด ทำให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง
๖. วิจัยการพัฒนากำลังคนในด้านต่าง ๆ โดยพื้นที่การวิจัยทั้ง ๗ ประเด็น มีประโยชน์ยิ่งนักแต่ก็สามารถเพิ่มประเด็นได้อีกระหว่างการปฏิบัติการ
๗. วิจัยสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่

๕.

การร่วมวิจัยและพัฒนาพื้นที่กับคนและองค์กรในพื้นที่

การวิจัยพื้นที่ของมหาวิทยาลัยครั้งนี้ ต่างจากที่ผ่านมาคือไม่ใช่ นักวิจัย "โฉบเข้าไปเก็บข้อมูล" มาเขียนบทความทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะแต่พื้นที่ไม่ได้ประโยชน์ แต่ไปร่วมวิจัยกับคนและองค์กรในพื้นที่ โดยร่วมพัฒนาพื้นที่ ผลคือพื้นที่มีการพัฒนาอย่างบูรณาการเต็มพื้นที่ เป็นแผ่นดิน **ศานติสุข** ส่วนความรู้เป็นผลพลอยได้

พื้นที่มีทรัพยากรบุคคลมากมายมหาศาล ซึ่งจะเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนา และเป็นผู้วิจัย ฉะนั้น มหาวิทยาลัยไม่ต้องวิตกกังวลว่าจะรับภาระไม่ไหว ผู้แบกรับภาระ คือ คนและองค์กรในพื้นที่ ส่วนมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็น catalyst โดยร่วมเรียนรู้และพัฒนาซึ่งเป็นงานที่แสนสุขและสร้างสรรค์ โดยเฉพาะจากการที่ได้รู้จักผู้นำตามธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งมีมากถึงหมู่บ้านละ ๕๐ คน ตำบลละ ๕๐๐ คน และอำเภอละ ๕,๐๐๐ คน ซึ่งเป็นคนเก่งและคนดีที่คนข้างบนไม่เคยรู้จัก

๖.

โครงสร้างขององค์กรในพื้นที่

ที่มหาวิทยาลัยจะร่วมงานด้วย

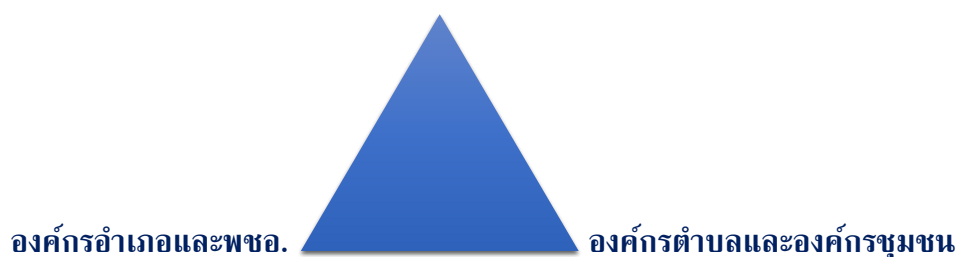
๑. **องค์กรอำเภอและพชอ.** ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง พัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ให้ทุกอำเภอมีคณะกรรมการพชอ. ประกอบด้วย นายอำเภอเป็นประธาน สาธารณสุขอำเภอเป็นเลขานุการ และตัวแทนของทุกภาคส่วนเป็นกรรมการ พชอ.จึงเป็นองค์กรที่ดีที่จะประสานการพัฒนาพื้นที่
๒. **โรงพยาบาลชุมชนเป็นสถาบันวิจัยพื้นที่อย่างดี** ที่สามารถประสานกับทุกฝ่ายในการวิจัยและพัฒนาพื้นที่
๓. **อบต.หรือเทศบาลตำบล** เป็นองค์กรบริหารตำบลทุกตำบล
๔. **องค์กรชุมชนหรือสภาผู้นำชุมชนในทุกหมู่บ้าน** แต่ละหมู่บ้านจะมีผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ ประมาณหมู่บ้านละ ๔๐ - ๕๐ คน ประกอบด้วยผู้นำกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ผู้นำกองทุนผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุ สตรี เยาวชน ครู พระ ศิลปิน ปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งหมดมีคุณสมบัติร่วมกัน ๕ ประการคือ
 - (๑) เป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม
 - (๒) เป็นคนสุจริต
 - (๓) เป็นคนมีปัญญารอบรู้
 - (๔) เป็นคนสื่อสารเก่ง
 - (๕) เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ผู้นำเหล่านี้ไม่มีใครแต่งตั้ง ไม่ได้ผ่านการเลือกตั้ง แต่คนในชุมชนทำงานใกล้ชิดกัน ชาวบ้านสัมผัสได้เองว่าใครมีคุณสมบัติเหล่านั้น และเป็นที่ยอมรับโดยอัตโนมัติ

ผู้นำตามธรรมชาติ จึงมีคุณภาพสูงกว่าผู้นำประเภทอื่น และมีมากถึง ๔๐ - ๕๐ คน ต่อหมู่บ้าน ทั่วประเทศมีถึง ๔ ล้านคน เป็นกำลังมหาศาลที่ฐานของประเทศที่สังคมข้างบนไม่รู้จัก การที่มหาวิทยาลัยลงไปวิจัยพื้นที่จะได้รู้จักผู้นำเหล่านี้ ร่วมเรียนรู้ ร่วมพัฒนากันและกัน เป็นการ**สร้างปัญญา**ร่วม (Collective wisdom) หรือปัญญาแผ่นดิน ทำให้แผ่นดินพ้นวิกฤต และสร้างแผ่นดินคานตีสุข จะเห็นได้ว่าทำไมการวิจัยพื้นที่จึงสำคัญยิ่งยวด

ความร่วมมือวิจัยและพัฒนาพื้นที่ตามที่กล่าวข้างต้น จะเป็น **“สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา”** พื้นที่อำเภอ ดังนี้

โรงพยาบาลชุมชน - กลุ่มวิจัยพื้นที่จากมหาวิทยาลัย

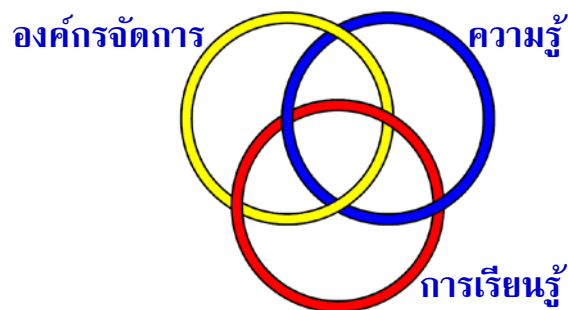
“สามเหลี่ยม” แห่งความร่วมมือเช่นนี้ จะทรงพลังสูงในการเขยื้อนสิ่งยากประดุจเขยื้อนภูเขา

๗.

หัวใจของการพัฒนาพื้นที่ กระบวนการชุมชน ๗ ขั้นตอน

การพัฒนาพื้นที่มีองค์ประกอบหลากหลาย แต่มี**องค์ประกอบสำคัญยิ่งยวด** (Crucial component) ที่แม้ทำอย่างอื่นเท่าใด ๆ ถ้าไม่ทำตรงองค์ประกอบสำคัญยิ่งยวดก็จะไม่สำเร็จ

องค์ประกอบสำคัญยิ่งยวดประกอบด้วย ๓ ส่วน ที่พันกันอยู่ หรือ ๓ วง ที่คล้องกันอยู่ คือ

ทั้ง ๓ สรุปลเป็นกระบวนการชุมชน ๗ ขั้นตอน

การสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่โดยองค์กรใดก็ตาม คือ การเข้าไปร่วมในกระบวนการชุมชน ๗ ขั้นตอน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

กระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ๗ ขั้นตอน หัวใจของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาใด ๆ มีหลายองค์ประกอบ แต่มีอยู่องค์ประกอบหนึ่ง เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งยวด (Crucial component) ซึ่งถ้าทำแต่องค์ประกอบอื่น โดยไม่ทำองค์ประกอบสำคัญยิ่งยวดจะไม่สำเร็จ การพัฒนาในโลกจึงไม่ค่อยสำเร็จ เพราะไม่ทำองค์ประกอบสำคัญยิ่งยวด หรือตรงที่เป็น**หัวใจของการพัฒนา**

ฉะนั้น ทุกคนควรใส่ใจเรื่องหัวใจของการพัฒนาชุมชนเป็นพิเศษ ซึ่งมี ๗ ขั้นตอน ดังจะกล่าวต่อไป

๑. **สภาผู้นำชุมชน**นี้คือองค์กรจัดการ ซึ่งถ้าไม่มีจะไม่สำเร็จ สภาผู้นำชุมชนประกอบด้วย ผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ ซึ่งมีประมาณ หมู่บ้านละ ๔๐ - ๕๐ คน ประกอบด้วยผู้นำกลุ่มอาชีพต่าง ๆ กลุ่มการเงิน กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน ครู พระ ศิลปิน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำตามธรรมชาติไม่มีใครแต่งตั้ง ไม่ได้ผ่านการเลือกตั้ง แต่มีคุณสมบัติที่ชาวบ้านรู้จักกันไปว่า
- (๑) เป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม
 - (๒) เป็นคนสุจริต
 - (๓) เป็นคนมีปัญญารอบรู้
 - (๔) ติดต่อสื่อสารเก่ง
 - (๕) เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ผู้นำเหล่านี้มีคุณภาพสูง ควรจะมารวมตัวกันโดยไม่ต้องรอให้มีใครมาแต่งตั้ง แต่ก่อตัวกันเอง (Self-organized) ซึ่งคุณภาพจะสูงกว่าโดยแต่งตั้งและเลือกตั้ง

สภาผู้นำชุมชนเป็นองค์กรการจัดการของชุมชน

๒. **สำรวจข้อมูลชุมชน** สภาผู้นำชุมชนจัดให้มีการสำรวจข้อมูลชุมชน ขั้นตอนนี้สำคัญมากจะขาดไม่ได้ เพราะข้อมูลทำให้รู้ความจริงของชุมชน การรู้ความจริงทำให้คิดออกว่าควรทำอะไร
๓. **ทำแผนชุมชน** เอาความคิดมาทำแผนชุมชนตามลำดับ ความสำคัญของชุมชนหนึ่ง ๆ ซึ่งแต่ละแห่งอาจไม่เหมือนกัน โดยทั่วไปแผนชุมชนจะเป็นการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้ง ๘ มิติ คือ **เศรษฐกิจ - จิตใจ - สังคม - สิ่งแวดล้อม - วัฒนธรรม - สุขภาพ - การศึกษา - ประชาธิปไตย** ทั้ง ๘ มิติ ล้วนเชื่อมโยงกัน ถ้าทำเฉพาะเรื่องจะไม่สำเร็จ ต้องทำอย่างบูรณาการ
๔. **เสนอสภาประชาชน**หรือสภาชุมชน ได้แก่ ที่ประชุมของคนทั้งหมู่บ้าน เนื่องจากชุมชนมีประชากรน้อยประมาณ ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ คน คนทั้งหมดจึงสามารถมีส่วนร่วมด้วยตัวเอง ไม่ต้องอาศัยตัวแทน เป็นประชาธิปไตยทางตรงซึ่งคุณภาพสูงกว่า เพราะไม่มีการซื้อเสียงขายเสียง สภาประชาชนพิจารณาแผนชุมชน หลังจากเพิ่มเติม ตัดทอน ดัดแปลง จนเป็นที่พอใจแล้วมีมติรับรองแผน เป็นแผนที่คนทั้งชุมชนมีส่วนร่วม
๕. **คนทั้งชุมชนขับเคลื่อนปฏิบัติตามแผน** เขามีส่วนร่วมทำแผนจึงเข้าใจและปฏิบัติได้ถูก ต่างจากแผนที่รัฐทำและยึดเย็ดลงไป เขาไม่เข้าใจแบบเพลงผู้ใหญ่ลืตีกลองประชุม
๖. **การติดตามการปฏิบัติ** สภาผู้นำชุมชนจัดให้มีกลุ่มติดตามการปฏิบัติ เพื่อช่วยแก้อุปสรรคขัดข้อง โดยทั่วไปผู้ปฏิบัติจะติดปัญหาอุปสรรคขัดข้องหลายอย่างทำให้ปฏิบัติไม่ได้ ถ้าการจัดการไม่ครบวงจร คือ ไม่มีการติดตามช่วยเหลือก็จะเป็นการปฏิบัติโดยไม่มีใครทราบ อาจรู้ว่าจะไม่เกิดผลทั้ง ๆ ที่แผนทำมาดี

๗. **ผลของการปฏิบัติและการประเมินผล** เป็นข้อมูลป้อนกลับไปสู่ข้อ ๒ ทำให้กระบวนการทั้งหมดปรับตัวขึ้นเรื่อย ๆ

เมื่อกระบวนการจัดการครบวงจร ๗ ขั้นตอนดังนี้ จะมีพลังแห่งความสำเร็จสูงมาก ไม่มีทางที่จะไม่สำเร็จ เพราะการจัดการที่ดี เป็นอิทธิปัญญาพาไปสู่ความสำเร็จอย่างไม่มีอะไรจะทานได้ จึงมีคำพูดว่า

“การจัดการทำให้สิ่งที่เป็นไปได้ เป็นไปได้” (Management makes the impossible possible) ความสำเร็จ คือ “ชุมชนเข้มแข็ง” ที่มีการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้ง ๘ มิติ อยู่ในกันและกันคือ

**เศรษฐกิจ – จิตใจ – สังคม – สิ่งแวดล้อม –
วัฒนธรรม – สุขภาพ – การศึกษา – ประชาธิปไตย**

มีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ ไม่มีการว่างงาน ไม่มีความยากจน มีความเสมอภาค มาตรฐานภาพประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม มีภูมิคุ้มกัน ทั้งจากโรคและภัยทางเศรษฐกิจ การเงิน และการถูกทำร้าย ด้วยประการทั้งปวง เป็นสังคมสันติสุข

ถ้าทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล ทุกอำเภอ เป็นอย่างนี้ ประเทศไทยทั้งประเทศ ก็จะเป็นแผ่นดินสันติสุข

ทีมวิจัยและร่วมพัฒนาพื้นที่ของมหาวิทยาลัย ต้องไปร่วมในกระบวนการชุมชน ๗ ขั้นตอน จะได้ร่วมเรียนรู้ ร่วมวิจัย และร่วมพัฒนา

การสำรวจข้อมูลชุมชน ก็คือการวิจัยพื้นที่ สำรวจข้อมูลทุกมิติ ทั้งภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ รวมทั้งบุคคล ให้รู้หมดว่าใครถนัดหรือเก่งเรื่องอะไร

ข้อมูลชุมชน เมื่อทำทุกชุมชนก็จะรู้เป็นความจริงของแผ่นดินไทย มีค่ามหาศาลทั้งเพื่อการพัฒนาพื้นที่และพัฒนานโยบาย

การทำแผนชุมชนเมื่อมหาวิทยาลัยเข้าไปร่วม นักวิชาการมีความรู้และเทคโนโลยีบางอย่างที่ชุมชนไม่มี ก็จะทำให้ทำแผนได้ดีขึ้น ขณะเดียวกันจะได้ข้อมูลย้อนกลับว่าชุมชนต้องการเทคโนโลยีที่เหมาะสมอะไรบ้าง ทีมมหาวิทยาลัยจะต้องใช้วิจัยพัฒนาให้ได้ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการใช้งานของชุมชน เช่น ต่อการสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ ซึ่งเป็นการขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ ที่การพัฒนาเศรษฐกิจมหภาคทำไม่ได้ เพราะเป็นระบบที่ทำให้รวยกระจุกจนกระจาย ในขั้นตอนอื่น ๆ ทุกขั้นตอนใน ๗ ขั้นตอน การมีส่วนร่วมจากมหาวิทยาลัยจะมีประโยชน์ทั้งสิ้น และนำไปสู่ความสำเร็จ

๘.

การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง - PILA

(Participatory Interactive Learning through Action)

ในเรื่องที่สลับซับซ้อนและยาก การใช้วิธีการเก่าไม่ได้ผล เช่น การใช้อำนาจ ใช้เงิน ใช้การวิพากษ์วิจารณ์ หรือการใช้ความรู้สำเร็จรูป เครื่องมือใหม่ คือ PILA กระบวนการทั้งหมดในการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ คือ การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ลองสังเกตดูให้ดี ๆ กระบวนการนี้ทรงพลังมากในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) ในทุกมิติ ที่ยิ่งทำ

- ยิ่งรักกันมากขึ้น เพราะมีความเสมอภาค ภารดรภาพ และสามัคคีธรรม
- ยิ่งเชื่อถือไว้วางใจกันมากขึ้น
- ยิ่งฉลาดขึ้นและฉลาดร่วมกัน
- เกิดปัญญาร่วม (Collective wisdom) นวัตกรรมและอัจฉริยภาพกลุ่ม
- ทั้งหมดเป็นพลังมหาศาล ที่ฝ่าความยากทุกชนิดไปสู่ความสำเร็จ
- เกิดปิตุสขร่วมกันประดุจบรรลุนิพพาน

ฉะนั้น เมื่อมีการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ทุกชุมชน ทุกตำบล ทั้งอำเภอ อำเภอทั้งอำเภอจะกลายเป็นมหาวิทยาลัยในรูปแบบใหม่ ที่มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริงเต็มพื้นที่ ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการ ๘ มิติ เชื่อมโยงกัน คือ

เศรษฐกิจ - จิตใจ - สังคม - สิ่งแวดล้อม - วัฒนธรรม - สุขภาพ - การศึกษา - ประชาธิปไตย

โดยมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นจุดคานงัด

ปัญหาต่าง ๆ ที่แก้จากข้างบน โดยแยกเป็นเรื่อง ๆ และไม่สำเร็จ เมื่อมาเชื่อมโยงกับพื้นที่ก็จะสำเร็จทุกเรื่อง

มหาวิทยาลัยอำเภอนี้อาจเรียกว่า มหาวิทยาลัยอำเภอ ทั่วประเทศจะมีถึง ๘๐๐ กว่า มหาวิทยาลัยตามจำนวนอำเภอ ซึ่งเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่มาก สังคมไทยจะพลิกโฉมจากสังคมนิยมอำนาจ เป็นสังคมอุดมปัญญา เป็นการ**พลิกโฉมประเทศไทย - Thailand Transformation** อย่างแท้จริง ด้วยการวิจัยและพัฒนาพื้นที่

๙.

การรายงานผลการวิจัยพื้นที่ และพิจารณาผลงานทางวิชาการ

นักวิจัยพื้นที่ ควรเขียนเรื่องเล่าประสบการณ์ทำงานวิจัยในพื้นที่ ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ บทความทางวิชาการประเภทนี้อาจไม่มีวารสารนานาชาติสนใจ เพราะเป็นเรื่องจำเพาะพื้นที่และมีประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ ฉะนั้น **กระทรวงอว. (บพท.)** ควรจัดให้มี **นิตยสารการวิจัยพื้นที่** รับตีพิมพ์บทความวิชาการเหล่านี้ ซึ่งจะมีประโยชน์มากต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพื้นที่ หลายเรื่องก็อาจมีประโยชน์ต่อโลกด้วย

ผู้ประเมินผลการวิจัยพื้นที่ควรเป็นผู้เข้าใจเรื่องการพัฒนาพื้นที่ทั้งหมด ประเมินทั้งกระบวนการ และผลที่เกิดกับพื้นที่

๑๐.

สรุป การวิจัยพื้นที่

๑. จะทำให้มหาวิทยาลัยและคนไทยรู้ความจริงของแผ่นดินไทย ซึ่งเป็นฐานให้พัฒนาประเทศได้สำเร็จ
๒. สร้างฐานข้อมูลพื้นที่ทั้งประเทศ
๓. เกิดกระบวนการเรียนรู้รูปแบบใหม่ คือ การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ทรงพลัง ในการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) ในทุกมิติ
๔. จะเปลี่ยนโฉมสังคมไทย จากสังคมนิยมอำนาจเป็นสังคมอุดมปัญญา
๕. จะเกิดมหาวิทยาลัยในรูปแบบใหม่ขึ้นประมาณ ๘๐๐ แห่ง คือ มหาวิทยาลัยอำเภอ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติของคนในพื้นที่ทั้งหมด เป็นฐานของการพัฒนาการศึกษา และการสร้างคนเก่งคนดีเต็มประเทศ
๖. มหาวิทยาลัยจะพลิกโฉมจากการเรียนรู้เฉพาะทางเทคนิค เป็นรู้ความจริงของแผ่นดินไทยด้วย ทำให้เป็นหัวรถจักรทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤต
๗. ประเทศไทยจะเป็นแผ่นดินศานติสุข รวมทั้งความสงบสุขในจังหวัดชายแดนใต้

การวิจัยพื้นที่มีอันยิ่งใหญ่ถึงเพียงนี้ ฉะนั้น
